

Карайван Н.І., методистка з російської мови та літератури, молдовської мови та літератури, гагаузької мови НМЛ мовно-літературної освіти кафедри методики викладання і змісту освіти

**Методичні рекомендації
щодо організації освітнього процесу
з російської, гагаузької, молдовської мов та літератур
у закладах загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році**

Організація освітньої діяльності у 5-11-х класах закладів загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Указу Президента України від 13.10.2015 № 580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>), Державного стандарту базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392

Виконання вимог зазначених державних стандартів є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності.

«Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень» (Держстандарт).

У 2021/2022 навчальному році вчителі-словесники освітніх закладів працюватимуть за Типовими освітніми програмами, затвердженими наказами Міністерства освіти і науки України:

- від 20.04.2018 № 405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів освіти II ступеня»;

- від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів освіти III ступеня».

- від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

Мови і літератури корінних народів або національних меншин у закладах загальної середньої освіти вивчаються за навчальними програмами, які є складовою типових освітніх програм, розкривають роль мов та літератур національних меншин у формуванні ключових компетентностей та відображають компетентнісний підхід до їх вивчення.

У 5-9 класах заклади загальної середньої освіти продовжують працювати за типовими навчальними програмами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804; у 10-11 класах – за наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Навчальна програма не обмежує самостійності й творчої ініціативи вчителя в реалізації основних ліній змісту навчання мовам та літературам національних меншин.

У пояснювальних записках до чинних програм зазначено, що кількість годин на вивчення розділів і тем є орієнтовною, тому вчитель, виходячи з конкретних умов навчання, має право самостійно здійснювати перерозподіл годин протягом всього навчального року та реалізовувати зміст навчання за рахунок резервного часу або, за необхідності, інтенсифікації навчального процесу.

Навчальні програми та підручники до них розроблено на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, та положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Повний перелік навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти з надається в Переліку навчальних програм, підручників та навчальних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, якій постійно оновлюються та доступний на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти.

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання та державна підсумкова атестація.

Обов'язковому оцінюванню підлягають навчальні досягнення учнів з предметів інваріантної та варіативної складових робочого навчального плану закладу. Не підлягають обов'язковому оцінюванню навчальні

досягнення учнів з факультативних, групових та індивідуальних занять, які фіксуються в окремому журналі.

Оцінювання в 5-9 класах здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин (лист МОН України від 30.08.2013 № 1/9–592 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин для використання в закладах загальної середньої освіти, де навчаються рідною мовою або вивчають її»; у 10-11 класах – за листом МОН України від 22.08.2018 № 2.2-2189 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 10—11 класів з інтегрованого курсу «Мова та література корінного народу, національної меншини» у закладах загальної середньої освіти, де навчаються мовою корінного народу або національної меншини».

Зошити підписуються мовою вивчення.

Ведення зошитів оцінюється у 5-9 класах один раз на тиждень; у 10-11 класах щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Під час перевірки зошитів ураховується наявність різних видів роботи, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботу.

Використання зошитів з друкованою основою є необов'язковим, їх використання має бути погоджено з батьками і дирекцією навчального закладу та мати відповідний гриф МОН України або схвалено для використання в закладах загальної середньої освіти.

У 2021/2022 навчальному році вивчення російської мови та літератури здійснюватиметься за такими програмами:

«Російська мова 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою» Авт.: Голобородько Є.П., Бикова К.І., Давидюк Л.В., Кошкіна Ж.О., Михайловська Г.О., Озерова Н.Г., Стативка В.І., Яновська Л.Г., Заварзіна Н.В., Селезньова І.Г., Ганненко В.М., Сичевська О.І.

«Російська мова 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою (початок вивчення з 1 класу)». Авт.: Баландіна Н.Ф., Дегтярьова К.В., Шевченко І.В., Лисенко І.М., Войтенко О.А., Борзенкова Т.А., Борова Л.М., Томчук Т.О., Скубенко Т.М., Герасименко І.В., Ткачук Г.М.

«Російська мова 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (початок вивчення з 5 класу)». Авт.: Курач Л.І., Фідкевич О.Л., Самонова О.І., Юрчак В.А., Шагулей О.М., Бовта О.М., Качур В.В.

«Література (російська та зарубіжна) 5-9 класи. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською мовою». Авт.: Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мельник А.О., Долгих С.Г., Невкрита І.С., Сотниченко М.М.

«Російська мова та література. Програма інтегрованого курсу для 10 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою. Рівень стандарту» Авт.: Курач Л.І, Фідкевіч Е.Л., Снегирьова В.В.

«Російська мова. 10-11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою. Профільний рівень.» Авт.: Дядечко Л.П., Давидюк Л.В., Михайловська Г.О.

«Російська мова. 10-11 клас. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (початок вивчення з 1 класу). Рівень стандарту» Авт.: Баландіна Н.Ф., Дектярьова К.В., Гелеверя Р.О., Бойченко Л.А., Шевченко І.В., Лисенко І.М., Войтенко О.А.

«Російська мова. 10-11 клас. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (початок вивчення з 5 класу). Рівень стандарту» Авт.: Михайловська Г.О., Давидюк Л.В., Дядечко Л.П., Самонова О.І.

«Програма курсу «Російська література» 10-11 класи для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (профільний рівень)» Авт.: Халабаджах І.М.

У 2021/2022 навчальному році вивчення гагаузької мови здійснюватиметься за такими програмами:

«Гагаузька мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. 5 – 9 класи». Авт.: Мілков А.М., Кіор І.Ф., Чебанова М.Ф. (Наказ МОН від 07.06.2017 № 804)

«Гагаузька мова 10 – 11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. Рівень стандарту». Авт.: Мілков А.М., Кіор І.Ф. (Наказ МОН від 14.07.2016 № 826, Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407)

У 2021/2022 навчальному році вивчення молдовської мови та літератури здійснюватиметься за такими програмами:

- Навчальна програма для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Молдовська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою» (Наказ МОН від 07.06.2017 № 804)

- Навчальна програма для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Інтегрований курс «Література» (молдовська та зарубіжна) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою» (Наказ МОН від 07.06.2017 № 804)

- Навчальна програма для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти "Молдовська мова та література (інтегрований курс) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою (рівень стандарту)" (Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407)

- Навчальна програма «Молдовська мова для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання. 1-2 класи» (Наказ МОН від 21.03.2018 № 268)

- Навчальна програма «Молдовська мова для закладів загальної середньої освіти» (для 3 кл.) (Наказ МОН 27.01.2020 № 101)

- Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою «Молдовська мова. 1-4 класи.» (для 4 кл.) (Наказ МОН 12.09.2011 № 1050)

- Навчальна програма для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Молдовська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою»(Наказ МОН від 07.06.2017 № 804)

- Навчальна програма для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Молдовська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» (рівень стандарту) (Наказ від 23.10.2017 № 1407)

- Навчальна програма для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Молдовська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» (рівень стандарту) (Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407)

Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН за покликанням:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>

Сучасна освіта в умовах пандемії отримала новий виклик – необхідність навчання у режимі он-лайн. В наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” визначено, що дистанційне навчання — це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до Інтернету, технічне забезпечення (комп’ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання.

Хоча дистанційне навчання не є заміною очного, але ж воно може стати ефективним інструментом організації якісного навчання не тільки під час карантину, тому варто оволодіти інструментарієм он-лайн навчання.

Основними формами онлайн-комунікації можуть бути:

- Відеоконференція - онлайн-конференція в режимі реального часу. Вона проводиться у визначений день і час.
- Форум. Кожний форум присвячений певній проблемі або темі.
- Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо.
- Блог — це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей.
- Електронна пошта — це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді.
- Анкетування. Для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети.
- Портфоліо — це накопичувальна система оцінювання; накопичення різних видів робіт.

Поширені веб-ресурси для дистанційного навчання:

- Платформа Moodle (<https://moodle.org/>) — безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Надає можливість подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; урок як сукупність веб-сторінок з можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування школярів з використанням питань закритого (множинний вибір правильної відповіді та зіставлення) і відкритого типів; учні можуть виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли. Крім того, система має широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності учнів.
- Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) — це сервіс, що дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Учитель/ка має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи.
- Zoom (zoom.us/download) — сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Zoom підходить для

індивідуальних та групових занять. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням.

- ClassDojo (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) — простий інструмент для оцінювання роботи класу в режимі реального часу. Тут створена комфортна система заохочення з різними ролями та рівнями доступу.

- Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) — платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу. Є бібліотека ресурсів, а також можливість створювати запитання.

- LearningApps.org ([LearningApps.org](https://www.learningapps.org/)) — онлайн-сервіс, призначений для розробки, зберігання та використання інтерактивних завдань з різних предметів.